

Wij hebben nieuws voor U

Het is onvoorstelbaar maar we groeien weer uit ons jasje. Er is zoveel materiaal door gulle schenkers beschikbaar gesteld dat we tot de nok toe vol zitten. Bovendien staat op de zolder van de r.k. pastorie te St. Nicolaasga ook nog het nodige opgeslagen. Om alles weer wat overzichtelijker te maken en bij elkaar in een ruimte onder te brengen heeft het bestuur besloten om uit te kijken naar een nieuw onderkomen.

Of het zo moest zijn, de naastgelegen slagerij, Grote Dijkakker 12, kwam te koop. Toen werd het menens, wat doe je, koop je het? Immers "buurmans pand is maar één maal te koop", een oud gezegde dat nog steeds geldt. Ga je onderhandelen of kijk je nog eens verder rond? Er is gewikt en gewogen, alle voor- en nadelen zijn besproken en uiteindelijk is besloten tot de aankoop over te gaan.

Het verkrijgen van de benodigde vergunningen om ons in het pand te mogen vestigen heeft nogal wat voeten in de aarde gehad, maar onlangs is de laatste verklaring van geen bezwaar van de provincie afgekomen, zodat de overdracht binnenkort zal kunnen plaats vinden.

Dan breekt er weer een hectische tijd aan van (beperkt) verbouwen, verhuizen, inrichten en zo meer. Het bestuur en onze vrijwilligers zijn van plan er weer iets moois van te maken.

Als bestuur vinden wij dat u, donateurs en betrokkenen, dit nieuws uit de eerste hand moest vernemen. Aan de financiële zaken hebben wij de afgelopen jaren al de nodige aandacht besteed. De financiering van de aankoop is rond. Vorig jaar is er een "Fonds Huisvesting" in het leven geroepen. Hierop komen gelukkig al vele giften binnen. U begrijpt het al, er is weer veel geld nodig om alles rond te krijgen. Wij gaan weer aan instellingen en fondsen om financiële steun vragen. Uiteraard hopen wij, evenals in 2002 bij de verhuizing naar Bolsward, weer op de gulheid van onze donateurs en anderen te mogen rekenen, een extra gift voor het "Fonds Huisvesting" is zeer welkom. Zo ziet u, wij blijven vernieuwend bezig. Als alles weer op orde is hopen wij dat u, na ook een eventueel bezoek aan het Titus Brandsma Museum, bij ons een kijkje komt nemen. Nu staat al ons materiaal in dozen opgestapeld of is in kasten opgeborgen, dat is niet de bedoeling. Wij willen onze waardevolle spullen graag tonen. U kunt dan zien wat er allemaal bewaard is gebleven aan devotionalia, boeken, bidprentjes en archiefstukken. Veel van vroegere verenigingen en instellingen uit r.k. Friesland is al geïnventariseerd. Het is werkelijk de moeite waard om dit allemaal eens te bekijken.

Veel dank gaat uit naar de vrijwilligers, die ons helpen bij de realisering van onze doelstellingen. In de komende tijd hopen wij weer op hun grote inzet een beroep te mogen doen.

Ontvang de hartelijke groeten van

*Corry van Eijden - de Bruyn,
voorzitter*

Koninklijke onderscheiding

Onze penningmeester en medewerker, dhr. Wietze Ypma, kreeg op 27 april j.l. uit handen van burgemeester Haveman te Franeker de versierselen opgespeld behorende bij de koninklijke onderscheiding van lid in de orde van Oranje - Nassau, als waardering voor zijn vele bestuurlijke, kerkelijke en maatschappelijke activiteiten.

Dood en verderf bij kerkenbouw

Wie niet weet dat de fraaie neogotische kerk en toren van St. Nicolaasga gebouwd is door een leerling van de beroemde architect Pierre Cuypers, kan niet verweten worden dat hij of zij niets van de geschiedenis weet. Want de geschiedenis van deze parochiekerk gaat veel dieper en verder dan je normaal gesproken zou zeggen.

Voordat met de bouw van deze kerk, als opvolger van de Waterstaatskerk die op bijna dezelfde plek stond, ook daadwerkelijk kon worden begonnen had er zich al heel wat afgespeeld op het gebied van de financiën en de politiek. En slechts weinige ingewijden weten dat de bouw van de kerk en toren, die nu zo fraai het dorpsbeeld bepalen, ook een dodelijk slachtoffer heeft gekost.

Voor de te bouwen opvolger van de te kleine Waterstaatskerk, zo genoemd vanwege de door het rijk aangestelde architect en opzichter, kreeg architect Jan Doedes van der Weide opdracht een ontwerp te maken. Hij was als leerling van Cuypers betrokken bij de bouw van de Bonifatiuskerk te Leeuwarden en ontwierp de pastorie aldaar. Van der Weide werd geboren in Rauwerd op 25 oktober 1849 en stierf te Leeuwarden op 10 oktober 1901. De kerk in St. Nyk is zijn enige kerkgebouw.

Op 23 maart 1885 werd de bouw van de kerk, de daarmee samenhangende verbouwing van de pastorie en het veranderen van de onderwijzerswoning in zijn geheel aanbesteed voor een bedrag van fl. 60.781,- De bouw werd gegund aan de laagste inschrijvers, H. Jansen en W. Altena uit Leeuwarden. Later trad Ybe de Ree uit St. Nicolaasga toe als derde aannemer. Bouwpastoor Antonius Smeenk legde op 8 augustus 1885 de eerste steen. Tijdens de bouw, die duurde tot februari 1887, sloeg het noodlot toe. In het memoriaalboek van de pastoor

lezen we: "Op 13 september 1886 is op de leeftijd van dertien jaar onverwacht, ten gevolge van een vallende steen bij de bouw voor de nieuwe kerk van St. Nicolaasga, overleden Gerhardus Groenendal en werd begraven op 16 september (vertaald uit het Latijn)". Uit de Jouster Courant is het volgende berichtje bewaard gebleven: "Een jongetje werkzaam bij de in aanbouw zijnde nieuwe kerk en toren te Sint Nicolaasga werd Maandag door een vallende steen zoodanig aan het hoofd getroffen, dat hij eenige oogenblikken later een lijk was".

Gerhardus Groenendal was dus een zeer jonge werknemer uit St. Nicolaasga. Hij werd geboren op 17 augustus 1873 te St. Nyk en was het derde van de zes kinderen in het gezin van Siebe Lucas Groenendal en Albertje Gerrits de Ree. Zijn oudere broer Reinder (Regnerus) trouwde in 1910 met Luutske Meijer en is o.a. de vader van Lucas (93), thans nog wonende in de Heemstrastraat.

Dit dodelijke ongeval maakte een diepe indruk. Niet alleen op de overige werknemers, maar vooral op het gezin en de familie en natuurlijk ook op de dorpsgemeenschap. Gerhardus werd begraven op het kerkhof achter de in aanbouw zijnde kerk. Vermoedelijk heeft er op zijn graf een heel eenvoudig kruisje of monumentje gestaan, want in die tijd heerste overal grote armoede en geld voor een duur monument was er vaak niet. Later is het monument wegens ouderdom verwijderd. Om toch de herinnering aan deze bijzondere gebeurtenis te bewaren is kort geleden (juni) door de parochie een bij die tijd passende oude grafsteen gerestaureerd en herplaatst.

Toevalligerwijs was het graf niet opnieuw gebruikt en kon de steen op dezelfde plek worden gezet (lijn 15 zuid, no. 5). De tekst op de steen luidt: "Gerhardus Groenendal, overleden 13 september 1886, op 13 jarige leeftijd verongelukt bij de bouw van de kerktoren". Met de herplaatsing op de begraafplaats is de herinnering aan deze jonge werknemer opnieuw vastgelegd.

Maar niet alleen in St. Nicolaasga is de bouw van kerk en toren gepaard gegaan met verdriet. Al eerder, op 9 november 1870, was er een slachtoffer gevallen bij de bouw van de nieuwe katholieke kerk aan de Singel in Sneek. Met de bouw van deze neogotische kerk, ontwerp van Pierre Cuypers, werd in 1869 een begin gemaakt. Op woensdagmiddag 9 november 1870 had men het stadium van de gewelfbouw bereikt. De aanwezigheid van bouwpastoor Henricus Kamp, een Harlinger van geboorte, werd hem noodlottig. Uit de lijkrede van pastoor Brouwer van Heerenveen: "op dien eigen oogenblik, dat hij, naar gewoonte met de meest mogelijke omzigtigheid, de bezigheid stond te aanschouwen, waardoor een sluitsteen van een der gothieke gewelven zou worden opgevoerd, werd hij door een neerstortend stuk hout dodelijk getroffen, en vóór dat iets ter redding kon worden beproefd, was de gevierde Kamp een lijk". Deze dood in het harnas van de 63-jarige bouwpastoor, tevens deken van Sneek, wekte vanzelfsprekend de nodige ontsteltenis. De geestelijke vader van de bouw van deze kerk werd begraven in St. Nicolaasga. Zijn oude grafsteen is inmiddels geruimd maar zijn naam is vermeld op het priestermonument aldaar.

In Wytgaard werd in 1871 een begin gemaakt met de bouw van een, eveneens door Cuypers, ontworpen neogotische kerk. Op 20 juni 1872 deed zich een ontzettend ongeval voor. De 28-jarige werknemer Marinus de Bruin, afkomstig uit Uithoorn, viel van de hoge toren en overleed ter plekke. Zijn bidprentje

vermeldt de volgende tekst: "Deze vlijtige, bekwame en bij een ieder in achting staande jongeling is bij het bouwen der nieuwe Moeder Gods Kerk te Wytgaard door eenen niet te voorziene ramp van den hoogen toren gevallen, en terstond daarop na het ontvangen der H. Absolutie en van het H. Oliesel overleden".

Marinus werd onder grote belangstelling begraven op het katholieke kerkhof van Wytgaard. Op 28 april 1943 vond te Wytgaard een tweede dodelijk ongeval plaats. Bij herstel-werkzaamheden viel de 29 jarige arbeider Jelle Brouwer uit Leeuwarden van het dak van de kerk en overleed ter plekke. De Leeuwarder Courant vermeld: "Wijtgaard, 28 april. Alhier is gistermorgen een doodelijk ongeval gebeurd. De 29-jarige loodgieter J. Brouwer, afkomstig van Leeuwarden, is bij het verrichten van werkzaamheden van het dak van de R.K. kerk te Wijtgaard gevallen en aan de opgelopen verwondingen overleden." Jelle, geboren in Leeuwarden, was werknemer bij loodgieterbedrijf Fa. Gebr. van der Beek uit Leeuwarden en een neef van de eigenaar. Na een uitvaartplechtigheid in de St. Bonifatiuskerk te Leeuwarden werd hij aldaar op het kerkhof begraven. Door deze dodelijke ongevallen kijk je ineens ook met andere ogen naar deze fraaie bouwwerken. Helaas is de kerk van Wytgaard in 1965 ten prooi gevallen aan de slopershamer en die van Sneek gebouwd zonder toren. Het maakt het monument van St. Nyk alleen maar meer bijzonder.

Misschien zijn er in Friesland meer ongevallen, al dan niet dodelijke afloop, geweest bij de bouw of het onderhoud van r.k. kerken. Mocht u over verdere informatie beschikken dan houd ik mij daarvoor aanbevolen.

H. Nota, pr.

pastoor te St. Nicolaasga

Onderdeel "Religieuzen" toegevoegd aan website ADRKF

Medio februari 2007 heeft het Archief- en Documentatiecentrum (ADRKF) een nieuw onderdeel toegevoegd aan haar website, namelijk "Religieuzen". Bezoekers van www.archiefrkfriesland.nl krijgen bij het submenu van Religieuzen, namelijk 'Religieuzenarchief', via het intypen van bijvoorbeeld een achternaam een lijst te zien met religieuzen, uiteraard met die achternaam, die uit Friesland afkomstig zijn of in Friesland werkzaam zijn (geweest).

Ook kan gezocht worden op voornaam, kloosternaam, functie, soort religieus, orde of congregatie, of op parochie waarin de religieus geboren is of werkzaam is geweest.

Wil men meer informatie over een bepaalde persoon, dan kan worden doorgeklikt via de knop 'Meer info', behalve wanneer die persoon nog niet is overleden of wanneer deze is uitgetreden. Een fototoestelletje achter de naam geeft aan, dat er van de bewuste persoon ook een afbeelding beschikbaar is.

Inmiddels hebben naar schatting reeds honderden mensen gebruik gemaakt van dit nieuwe onderdeel op de website. Op onze statistieken is te zien, dat het

aantal bezoekers vanaf medio februari behoorlijk gestegen is, vooral vlak na de publicaties in de pers: regiozender 'GPTV' zond in 20 Friese gemeenten op televisie een documentair filmpje van ca. drie minuten uit en Omrop Fryslân liet een kort radio-interview met medewerker Piet Postma horen. Het 'Friesch Dagblad' en 'Wijd en Zijd' (zie onder) publiceerden een aardig redactioneel stuk in één van hun edities.

Gegevens religieuzen Friesland op internet

BOLSWARD - In 1994 is het Archief- en Documentatiecentrum voor R.K. Friesland (ADRFK) te Bolsward begonnen met het verzamelen van namen en gegevens van alle religieuzen die uit Friesland afkomstig zijn. Daar is later de informatie ingekomen van de religieuzen die in Friesland werkzaam zijn geweest of daar nu nog werkzaam zijn. Sinds kort is een belangrijk deel van dit religieuzenarchief, dat de periode beslaat over de jaren 1580 - 2007, ook voor een ieder toegankelijk op internet.

Het totale religieuzenarchief bevat op dit moment ruim 4300 namen. Van iedere persoon is een stamkaart aangelegd met de persoonlijke gegevens, waarbij zo mogelijk op de kaart een foto en een bid-, wijding- en/of jubileumpenning is bevestigd. Verder wordt per persoon in ordenen bewaard op alfabetische volgorde van achternaam.

Uiteraard is zo'n personenarchief nooit helemaal volledig. Vandaar ook dat bezoekers van de webpagina worden opgeroepen aanvullende wetenswaardigheden en foto's, of correcties in de getoonde informatie, door te geven aan het Documentatiecentrum. Om reden van privacy is ervoor gekozen voorlopig op internet alleen nadere gegevens te tonen van religieuzen die vóór 1902 zijn geboren en/of van hen waarvan bekend is dat ze zijn overleden.

Het bestaat in te vinden www.archiefvriefriesland.nl bij het onderdeel religieuzen.

Nieuwe aanwinsten

Het ADRKF heeft in de loop van 2006 en begin 2007 weer heel wat nieuwe schenkingen aan boeken ontvangen. Hieronder volgt een willekeurige greep uit de boekenlijst:

- Inventaris van het archief Huize Theresia - Franeker (eigen samenstelling ADRKF)
- Genealogyske Jierboeken 2005 en 2006 (Fryske Akademy 2005 en 2006) (eerste en tweede deel (van vier) van de kwartierstaat van Titus Brandsma)
- Stienstra Familiealbum (uitgave 2006)
- Mijn levensreis (autobiografie van mevr. P. Schlepers-Boersma)
- Kerkregister St. Marcusparochie Irnsum (1714-1875)
- Mooi Gaasterland (geschiedenis Kinderkoloniehuis, 1926-2001)
- Familie van der Werf (D. v.d. Werf, 1996)
- 75 jaar ABTB in Friesland (W. Eggenkamp, 1994)
- Katholiek leven in Noord-Nederland (eindred. Tj. de Jong, 2006)
- Gedachtenisprentjes (F. Pluijmaeckers, 2004)

Daarnaast zijn er vele bidprentjes, rouwbrieven, overlijdensadvertenties gestuurd of bij ons gebracht, maar ook devotionalia als kruisbeelden, wijwaterbakjes, beelden, medailles, bedevaartsouvenirs, enz.

Hartelijk dank voor al uw bijdragen.

Fonds huisvesting

In ons bulletin van 2006 hebben wij u geïnformeerd over de plannen van het bestuur ten aanzien van de huisvesting. Niet vermoedend, dat al op korte termijn ons de mogelijkheid werd geboden om het pand van de buurman over te nemen. Goede raad was duur. Onze stichting beschikt nu eenmaal niet over de benodigde pecunia om een dergelijke operatie te financieren, laat staan een goed sluitende exploitatie zo snel rond te krijgen. Hulp van derden was zondermeer een must. Toch zijn wij er in geslaagd om een redelijke basis te leggen om tot de aankoop over te kunnen gaan.

Maar dit betekent niet dat wij in de komende tijd op onze lauweren kunnen gaan rusten. Integendeel, er zal hard moeten worden gewerkt: zowel aan de inrichting van het gebouw, als wel aan een gezonde financiële basis. Daarvoor is veel geld nodig voor de te plegen investeringen, maar ook om de jaarlijkse exploitatie rond te krijgen. Wij doen dan ook een beroep op onze donateurs in financieel opzicht, maar ook voor het werven van nieuwe donateurs.

Als iedere huidige donateur één nieuwe donateur weet te werven, zou dat prachtig zijn. Met andere woorden: maak vrienden, burens of kennissen warm om donateur van onze stichting te worden! Wij als bestuur en medewerkers kunnen het niet alleen. Ook incidentele giften of legaten zijn zeer welkom en tevens belastingtechnisch aftrekbaar.

Bestuur en medewerkers hopen op uw steun om dit mooie werk voort te kunnen zetten. Wij gaan er vanuit, dat nog in 2007 al ons materiaal onder één dak op een praktische wijze in depot kan worden opgeslagen ofwel aan het publiek getoond kan worden.

Namens het bestuur,

W.C. Ypma.

P.S. Het saldo per 31 december 2006 bedroeg het mooie bedrag van € 8.485,-. Extra giften voor dit fonds kunnen worden overgemaakt op: Girorekening nr.:

49.88.038 Frieslandbank nr.: 29.64.70.090 t.n.v Archief- en
Documentatiecentrum voor R.K. Friesland, te Bolsward